

Analyse af udviklingen på autismeområdet

- Et indsatsområde i konstitueringsaftalen for
perioden 2018-2021

Indholdsfortegnelse

Indledning og sammenfatning	3
Autisme spektrum forstyrrelser.....	4
Hvad er autisme?	4
Diagnosticering af autisme	4
Autisme og ledsagende følgetilstande	5
Udredning - vejen igennem systemet.....	5
Specifikt gældende for børn og unge	6
Specifikt gældende for voksne.....	6
Udvikling i antallet af personer med ASF.....	7
Udvikling på landsplan.....	7
Antal og udvikling i Viborg Kommune	9
Viborg Kommunes tilbud til borgere med ASF	12
Indsatser i Børn & Unge.....	12
Indsatser på Socialområdet	13
Indsatser i Arbejdsmarked	14
Overgang mellem Børn & Unge og Socialområdet	15
Viborg Kommunes køb af relevante tilbud i Region Midt og andre kommuner	16
Udfordringer på autismeområdet	17

Indledning og sammenfatning

Det fremgår af konstitueringsaftalen for byrådsperioden 2018-2021, at byrådet ønsker at give autismeområdet et særligt fokus. Der er derfor igangsat en analyse af udviklingen på autismeområdet som den første konkrete udmøntning af den særlige fokus på autismeområdet.

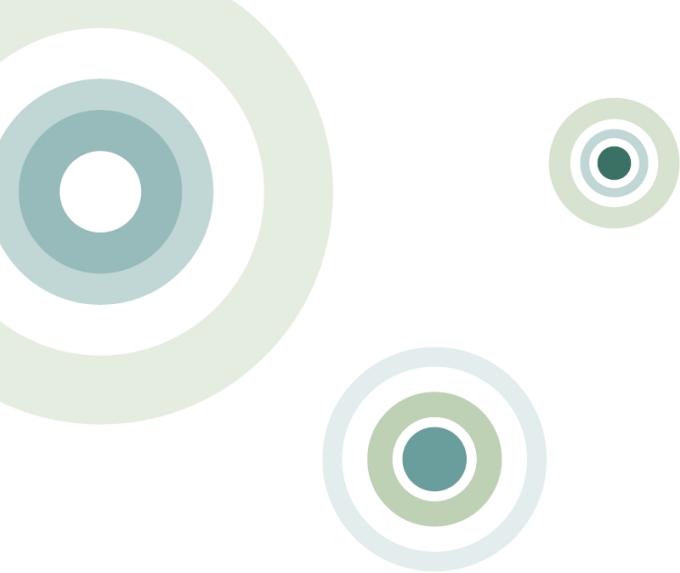
Analysen indeholder to faser:

- Fase 1: En kortlægning og analyse af autismeområdet
- Fase 2: Udarbejdelse af katalog med anbefalinger til styrkelse af autismeområdet.

Indeværende notat er resultatet af fase 1 og præsenterer fakta om autisme og data om udviklingen på autismeområdet.

De primære resultater af fase 1 er:

- Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser, som især kendetegnes ved en anderledes udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.
- På landsplan ses en markant stigning i antallet af personer med ASF-diagnosen både blandt børn, unge og voksne. Fra 2010 til 2017 er der sket en fordobling af antallet 15-årige unge, der har fået stillet diagnosen. Fra 2007 til 2016 er der sket en femdobling af antallet 18-24-årige med ASF-diagnosen.
- Viborg Kommune oplever et stigende antal børn og unge, der får stillet ASF-diagnosen. Der opleves ligeledes en stigende tilgang til kommunens specialtilbud. Fra skoleåret 2012/2013 til 2017/2018 er elevtallet steget med 57 pct.
- Viborg Kommune oplever en begrænset stigning i antallet af personer over 18 år med ASF-diagnose, som modtager bostøtte eller bor i botilbud.

Autisme spektrum forstyrrelser

Hvad er autisme?

Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser. En udviklingsforstyrrelse er ensbetydende med en afvigende udvikling i forhold til den normale udvikling hos børn og unge, og det præger vedkommendes udfoldelse i alle situationer. Sygdommen kendetegnes især ved en anderledes udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.

ASF forekommer i forskellige grader og former og ser derfor forskellig ud fra person til person. Man bliver født med anlægget for autisme, men selve tilstanden udvikles i et komplekst samspil med omgivelserne. Personens opvækst og intelligens har derfor også stor indflydelse på, hvordan og i hvilken grad vanskelighederne kommer til udtryk¹.

Tænkning og forståelse hos personer med autisme

❖ Evnen til at forstå og indleve sig i andres tanker og følelser

Personen kan have vanskeligt ved at føle empati for andre. Det kan være svært at sætte sig i andres sted og dermed at forestille sig, at andre tænker og føler anderledes, end vedkommende selv gør.

❖ Evnen til at forstå mening, sammenhæng og kontekst

Personen hæfter sig ved detaljer frem for helheder og kan have svært ved at generalisere.

❖ Evnen til at få overblik, planlægge, organisere og være fleksibel

Personen har svært ved at overskue opgaver og aktiviteter og har ofte behov for en detaljeret plan.

Diagnosticering af autisme

De diagnostiske kriterier for psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser er i Danmark defineret ud fra det internationale diagnosesystem ICD-10. Heri er de autistiske vanskeligheder placeret under fællesoverskriften 'gennemgribende udviklingsforstyrrelser'. De mest kendte diagnoser inden for autismspektret er infantil autisme og Aspergers syndrom.

¹ Socialstyrelsen (2014): Mennesker med autisme. Sociale indsatser der virker.

Det forventes, at det reviderede diagnosesystem ICD-11 træder i kraft i 2018. Fremover vil der kun være tale om én autisme spektrum forstyrrelse diagnose inddelt i tre grader af vanskeligheder:

- mild,
- moderat og
- svær personlighedsforstyrrelse.

Man går dermed bort fra at tænke i afgrænsede kategorier – og Aspergers syndrom udgår fx som en selvstændig diagnose. Man fokuserer i stedet på grader af afvigelser i funktionsevnen og udviklingsniveauet.

ICD-11 – hvilke konsekvenser får det reviderede system

Med den nye tilgang skaleres diagnoser, hvilket er vigtigt for at tilbyde den bedste behandling. Behandlingsbehovet er varierende, når det gælder personer med ASF-diagnosen. I dag er behandlingstilbuddene typisk standardiserede og meget omfattende, men det er ikke altid nødvendigt at 'rulle den store pakke ud' til alle indenfor denne gruppe. Den nye tilgang åbner for en mere tilpasset behandling.

Der hersker en faglig uenighed, når det gælder vurderingen af, om det reviderede diagnosesystem vil medføre færre ASF-diagnoser. Selv med den ny tilgang kan fagpersoner let komme til at diagnosticere med psykiske diagnoser for hurtigt i vurderingen af personer².

Autisme og ledsagende følgetilstande

Mennesker med autisme har ofte en høj forekomst af andre psykiatriske vanskeligheder, udviklingsforstyrrelser og sjældne sygdomme. De oplever ofte, at hverdagen er fyldt med uforudsigelige oplevelser, der påvirker deres nerve- og sansesystemer. Dette leder ofte til en belastningstilstand, som i længden kan medvirke til udvikling af ledsagende følgetilstande.

Ledsagende følgetilstande

- ❖ **Udviklingsforstyrrelser:** Sprogforstyrrelse, motorisk udviklingsforstyrrelse, mental retardering
- ❖ **Psykiske lidelser:** ADHD, angst, adfærdsforstyrrelse, depression, OCD, tics, psykose, skizofreni, spiseforstyrrelse
- ❖ **Neurologiske og genetiske sygdomme:** Epilepsi
- ❖ **Syns- og høreproblemer**
- ❖ **Andre tilstande:** Problemer med spisning, søvn og renlighed. Problemer i forbindelse med sansning af smerte, temperatur, lyd, berøring og smag.

Det anslås, at 70-80 pct. af de diagnosticerede har en følgetilstand. 25-40 pct. har mindst to ledsagende følgetilstande³.

Udredning - vejen igennem systemet

Udredning kan for både børn, unge og voksne ske såvel i Regionspsykiatrien som hos privatpraktiserende psykiatere. Hovedparten af diagnoserne vurderes at blive stillet i Regionspsykiatrien.

² P – Psykologernes Fagmagasin (05/2018): Nu kommer den nye diagnosemanual ICD-11

³ Region Midtjyllands Psykiatri: Information om autisme hos børn og unge. Diagnosen, indsatser og livskvalitet.

En udredning består af en beskrivelse af en persons sygdomssymptomer, omfanget af sværhedsgraden og om muligt årsagen til personens tilstand. Den enkelte person er udredt, når der er truffet en lægefaglig beslutning, som afklarer behandlingsbehovet og behandlingsmulighederne.

Ved henvisning til udredning i Regionspsykiatrien har personen ret til at blive udredt inden for en måned, hvis det er fagligt muligt. Hvis det ikke er muligt at udrede inden for en måned, skal der udarbejdes en udredningsplan. Planen skal indeholde oplysninger om tid og sted for de undersøgelser, som hospitalet forventer, er nødvendige for, at personen kan videreudredes.

Hvis udredningen ikke kan realiseres på regionens egne psykiatriske afdelinger, har regionen pligt til at tilbyde udredning hos andre regioners sygehuse eller på private sygehuse og klinikker.

Specifikt gældende for børn og unge

Henvisning til Børne- og Ungdomspsykiatrisk udredning kan ske enten via læger (privatpraktiserende, på børneafdelinger m.v.) eller via kommunal henvisning (PPL/PPR, familieafdeling m.v.)

I Region Midt sker den kommunale henvisning til Børne- og Ungdomspsykiatrien (BUC) via henvisningsskemaer, som sendes til Psykiatriens Centrale Visitation, der visiterer til tilbuddene i BUC placeret enten i Risskov, Viborg eller Herning.

BUC tilbyder samtidig konsultation i form af fremskudt rådgivning til fagpersoner i PPL i Viborg Kommune.

Psykiatrikoordinator

Viborg Kommune har siden august 2017 kørt prøvehandling for en ny psykiatrikoordinator-funktion. Målet med psykiatrikoordinatoren er at skabe øget dialog mellem Viborg Kommune og almen praksis samt at styrke samarbejdet mellem BUC, almen praksis og Viborg Kommune om henvisning til børne- og ungdomspsykiatrien. Det skal bl.a. medføre, at man undgår unødvendige og uhensigtsmæssige henvisninger fra almen praksis direkte til BUC og sikre en tidligere kommunal indsats. Tre lægehuse med i alt 10 læger tilknyttet er aktuelt involveret i samarbejdet. Psykiatrikoordinatoren koordinerer ift. alle psykiatriske problemstillinger, herunder også ASF.

I prøveperioden er 18 børn og unge blevet henvist fra almen praksis til psykiatrikoordinatoren. Af de 18 kunne 12 i princippet være blevet sendt direkte fra almen praksis til BUC med potentielt 10 tilbagevisninger, fordi Psykiatriens Centrale Visitation vurderer, at der først skal igangsættes en kommunal indsats.

Specifikt gældende for voksne

Henvisning af voksne til psykiatrisk udredning sker primært via privatpraktiserende læger, som henviser til Psykiatriens Centrale Visitation. Herfra henvises til udredning på den relevante psykiatriske afdeling.

Inden for voksenpsykiatrien findes faste udredningspakker vedr. en række psykiatriske sygdomme, men der findes ikke en udredningspakke vedr. ASF.

Udvikling i antallet af personer med ASF

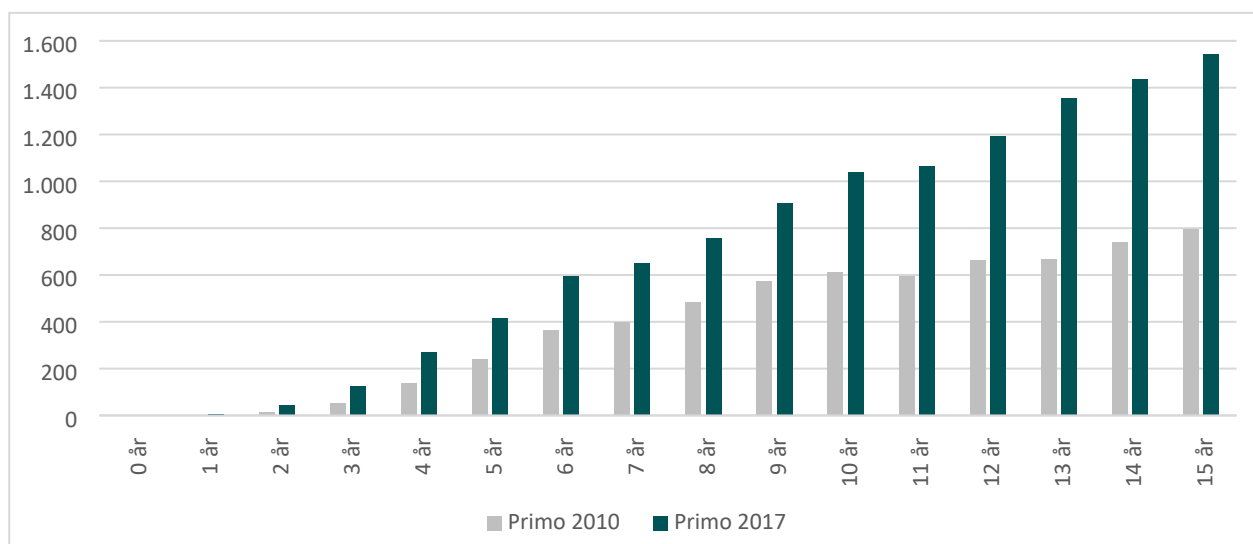
Udvikling på landsplan

Studier fra Socialstyrelsen viser, at autisme forekommer hos ca. en pct. af befolkningen⁴. Det vurderes, at 35.000-55.000 personer i Danmark har autisme⁵.

Udviklingen for børn og unge

På bare syv år er der ifølge KL sket en fordobling af antallet af 15-årige unge, der har fået stillet ASF-diagnosen. Primo 2017 havde 1544 af de 15-årige en diagnose, mens det kun gjaldt 796 unge i 2010. Denne stigende tendens gælder dog ikke kun for de 15-årige. Jf. figur 1 nedenfor er der ligeledes sket en betragtelig stigning inden for de øvrige aldersgrupper⁶.

Figur 1: Udvikling i antal børn og unge, som er diagnosticeret fra hospitalspsykiatrien med ASF 2010-2017

⁴ Socialstyrelsen (2014): Viden til gavn.

⁵ Region Midtjyllands Psykiatri: Information om autisme hos børn og unge. Diagnosen, indsatser og livskvalitet.

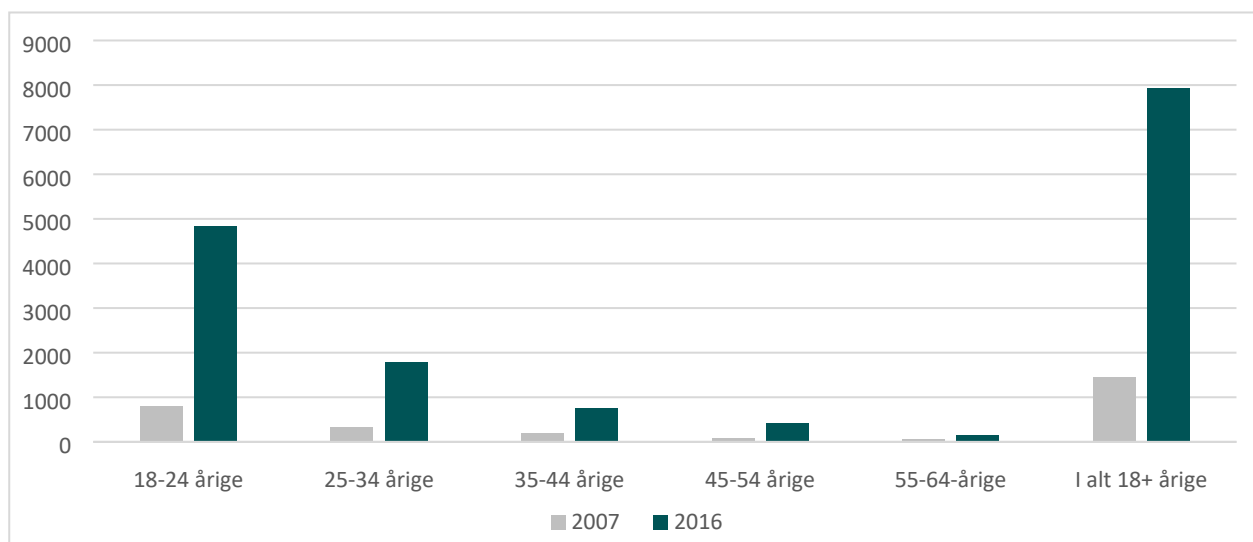
⁶ KL (2018): Børns diagnoser og skoletyper.

Udviklingen for voksne

Der er sket en markant stigning i antallet af personer med diagnoser fra hospitalspsykiatrien de seneste 10-15 år. Den største relative stigning er sket i antallet af personer med udviklingsforstyrrelser som ADHD og ASF samt angst og posttraumatisk stressreaktion (PTSD)⁷.

Tal fra KL viser, at antallet af personer over 18 år, som inden for de seneste fem år har været i kontakt med hospitalspsykiatrien og er blevet registreret med en ASF-diagnose er mere end femdoblet på landsplan fra 1.457 registreringer i 2007 til 7.936 registreringer i 2016. Den største stigning er sket blandt de 18-24-årige, hvor der er sket en stigning fra 803 personer til 4.838.

Figur 2: Udvikling i antal voksne personer registreret med ASF-diagnose i hospitalspsykiatrien 2007-2016

I realiteten må antallet af voksne personer med en ASF-diagnose forventes at være endnu højere, idet et ukendt antal personer får stillet en ASF-diagnose hos privatpraktiserende psykiatere og ikke nødvendigvis kommer i kontakt med hospitalspsykiatrien.

Ifølge Videncenter for Autisme opdager nogle voksne, at de har ASF i forbindelse med, at deres barn får diagnosen. De har ofte gennemført uddannelse og er i job på lige fod med andre uden ASF og har et meget lille støttebehov fra kommune og/eller behandlingspsykiatri.

Stigningen i antallet af voksne personer med en ASF-diagnose skyldes ifølge KL flere forhold:

- I det nuværende diagnosesystem ses ASF som en livslang diagnose. Stigning i antallet af børn og unge med ASF-diagnose giver derfor en (forsinket) stigning på voksenområdet.
- Øget efterspørgsel på diagnoser
- Øget kapacitet ift. udredning

Det kan ikke påvises, hvorvidt den markante stigning i antallet af voksne personer med en ASF-diagnose også er udtryk for, at antallet af personer, som lever med ASF, er markant stigende, eller om stigningen udelukkende skyldes ændrede forhold omkring udredning og diagnosticering.

⁷ KL (2017): Fælles om fremtidens Socialpolitik.

Antal og udvikling i Viborg Kommune

Viborg Kommune har aktuelt et befolkningstal på 97.074 personer. Med udgangspunkt i Socialstyrelsens vurdering af forekomsten på en pct. antages der at være ca. 970 personer med ASF-diagnosen i Viborg Kommune.

Antal børn og unge

Der eksisterer ikke et validt samlet tal for antallet af børn og unge med ASF-diagnosen i Viborg Kommune. Men en kortlægning viser, at 138 børn og unge har ASF-diagnosen og går i et specialtilbud⁸. Derudover er der 30 elever på det almene skoleområde, som har en ASF-diagnose. Det har ikke været muligt at gennemføre en lignende kortlægning på dagtilbudsområdet, men vurderet ud fra en rundspørge ved dagtilbudsledere, er der formentligt ikke mange børn, som har en autismediagnose, der går i et alment dagtilbud.

Ifølge kortlægningen er der 168 børn og unge i Viborg Kommune, som er diagnosticeret med ASF. Dertil kommer yderligere 43 elever på almenområdet, som ikke har ASF-diagnosen, men som alligevel har behov for lignende indsatser, som de førnævnte 30 elever. Dette skyldes, at de 43 elever har autistiske træk, som gør, at der er behov for, at lærerne/pædagogerne har særlige kompetencer i forhold til at kunne håndtere deres reaktionsmønstre eller for at kunne arbejde med deres øvrige diagnoser/problemstillinger.

Antal børn og unge med ASF i Viborg Kommune

- ❖ **211** modtager specialtilbud eller har behov for lignende indsatser
- ❖ **168** er diagnosticeret med ASF
- ❖ **138** har ASF-diagnosen og modtager specialtilbud
- ❖ **30** har ASF-diagnosen og går i almenområdet
- ❖ **43** uden ASF-diagnosen modtager autismelignende indsatser på almenområdet

Der er således mindst 211 børn og unge, som modtager specialtilbud eller har behov for lignende indsatser – og muligvis flere alt afhængig af antallet på dagtilbudsområdet.

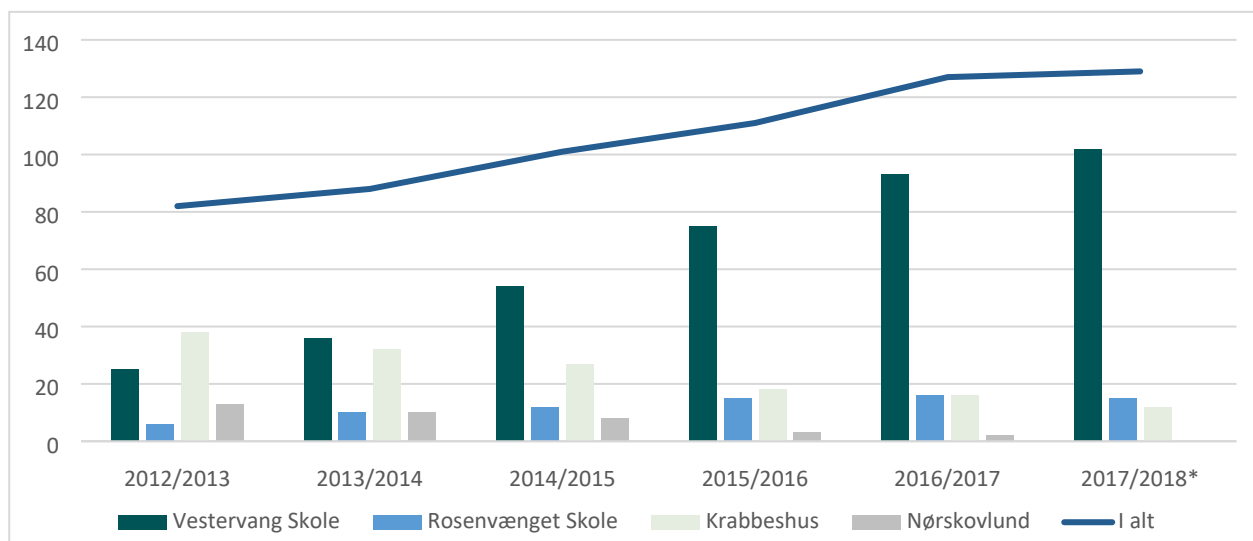
Udvikling i tilgangen til Børn & Unges specialtilbud

En opgørelse over børn og unge fra Viborg Kommune, der får stillet ASF-diagnosen efter udredning i hospitalspsykiatrien i Region Midt, viser, at der over de seneste fire år er sket en stigning på 67 pct. fra 27 børn og unge i 2013 til 45 i 2017.

I samme periode opleves der ligeledes en stigende tilgang til kommunens specialtilbud. Fra skoleåret 2012/2013 til 2017/2018 er antallet af elever på de fire specialklassetilbud, som Viborg Kommune visiterer til, steget fra 82 til 129 elever. Dette svarer til en stigning på 57 pct.

⁸ Kortlægningen er foretaget maj 2018 og tæller kun børn og unge fra afdelingen Katholt i Bulderby, A-klasserne på Vestervang, autismeafdelingen på Rosenvængets Skole og Heldagsskolen Krabbeshus i Skive Kommune. De er bosiddende i Viborg Kommune.

Figur 3: Udvikling i antal elever, der modtager undervisning i et specialtilrettelagt tilbud for autister

*) Antal elever i skoleåret 2017/2018 er opgjort den 1. maj 2018.

Som det fremgår af figur 3, er der store forskelle i tilgangen af elever til de fire tilbud.

På Krabbeshus og Nørskovlund, som er beliggende i henholdsvis Skive og Silkeborg Kommune, falder antallet af elever fra Viborg Kommune hvert år i takt med, at eleverne afslutter deres skolegang. I skoleåret 2012/2013 var 51 elever fra Viborg Kommune visiteret til tilbud i enten Skive eller Silkeborg. I dette skoleår er antallet af elever reduceret til 12. Faldet skal ses i sammenhæng med, at Viborg Kommune, efter etablering af egne tilbud, kun visiterer nye elever der til.

Efter en årrække, hvor autismeafdelingen på Rosenvængets Skole har oplevet en stigning i elevtallet på 2-4 elever pr. år, ligger elevtallet nu stabilt på 15-16 elever og har gjort det de sidste tre skoleår.

A-klasserne på Vestervang Skole har derimod oplevet en kraftig stigning i antallet af elever fra 25 i skoleåret 2012/2013 til 102 elever i skoleåret 2017/2018. Dette svarer til en stigning på 308 pct. fordelt over de sidste seks skoleår.

Antal voksne

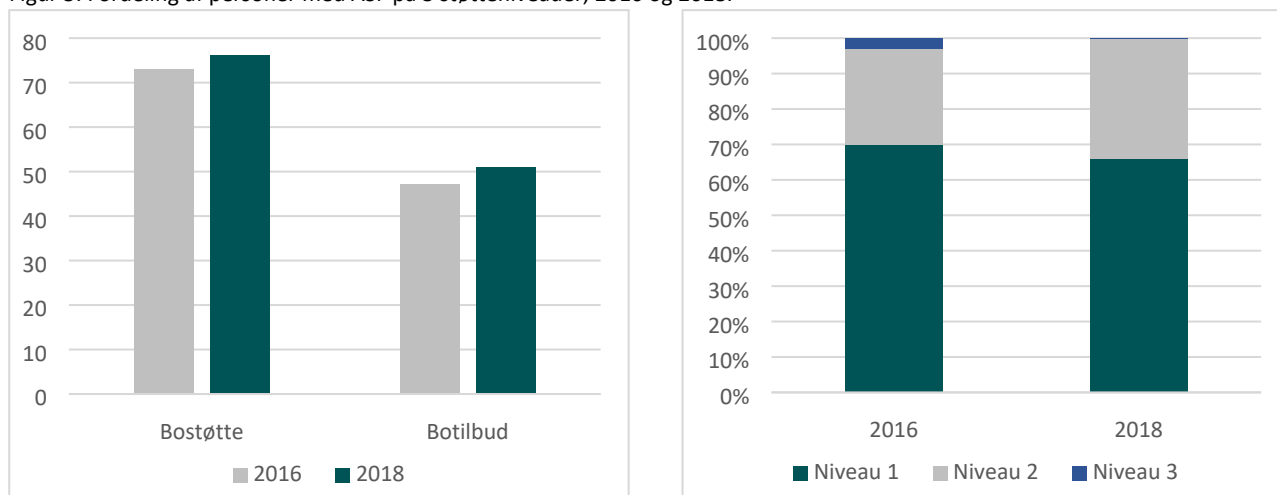
Socialområdet

En kortlægning i 2016 og 2018 af personer med en ASF-diagnose, som modtager bostøtte fra Socialområdet eller bor i et af Socialområdets botilbud, viser en samlet stigning fra 120 til 127 personer⁹. Stigningen indebærer både en stigning i antal personer med ASF-diagnose, som modtager bostøtte, og en stigning i antallet af personer med ASF, som bor i botilbud, jf. figur 4. Stigningen ift. ASF-diagnoser på botilbud ses især på Katrinehaven og Stadionkollegiet.

⁹ Kortlægningen er et øjebliksbillede af antal personer på det givne tidspunkt.

Figur 4: Udvikling i antal personer med ASF-diagnose med bostøtte eller botilbud, 2016-2018

Figur 5: Fordeling af personer med ASF på 3 støtteniveauer, 2016 og 2018.

Borgernes støttebehov er registreret på en skala fra 1-3, jf. skalaen i ICD-11. Registreringen viser et højere støttebehov i bostøtte-målgruppen i 2018 end i 2016, idet der er sket et fald i andelen af målgruppen, som modtager støtte på niveau 1 og en stigning i andelen på niveau 2, jf. figur 5.

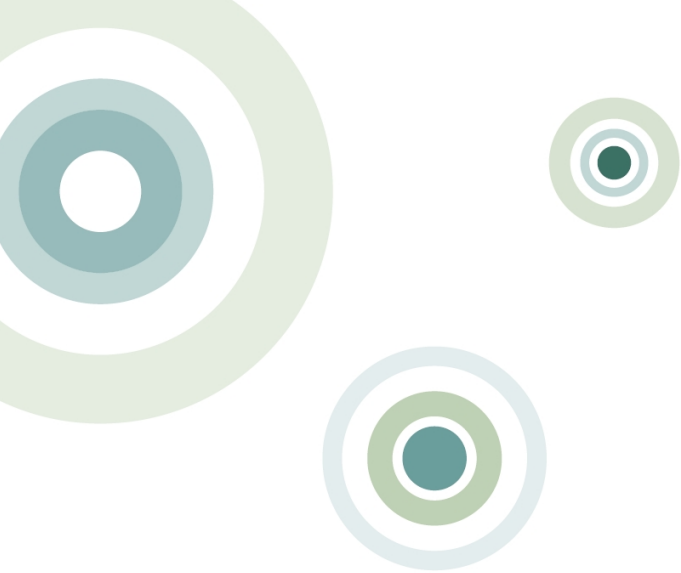
Registreringen viser således både en stigning i antallet af personer med ASF-diagnose, som modtager bostøtte eller bor i botilbud og et stigende støtteniveau til målgruppen. Dog er det usikkert at se udviklingen som udtryk for en tendens, da der kun er tale om to registreringer som er gennemført med kort interval.

Arbejdsmarked

Der er ikke foretaget en lignende registrering af samtlige personer med ASF på arbejdsmarkedsområdet, men det må antages, at der også på det område ses et antal personer med ASF, som er i kontakt med Jobcenter Viborg og/eller Ungdommens Uddannelsesvejledning, jf. KL's rapport om beskæftigelse og psykiatriske diagnoser¹⁰.

En registrering af elever med ASF-diagnose på STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse) viser et aktuelt antal på 37. I 2016 var antallet 26.

¹⁰ KL (2007) "Udvikling i beskæftigelsen blandt psykiatriske patienter".

Viborg Kommunes tilbud til borgere med ASF

Indsatser i Børn & Unge

Tilbudsviften på Børn & Unge området omfatter en del generelle tilbud, som alle i princippet kan blive tilbudt efter behov. Derudover er der enkelte tilbud, som er særligt målrettet børn og unge med ASF-diagnosen. Der er få tilbud, hvor der er åben adgang, men langt størstedelen kræver visitering efter indstilling.

Der findes nedenstående tilbud målrettet personer med ASF:

- **Katholt i Bulderby**

Katholt er en specialinstitution for børn i alderen 0-6 år, der oplever vanskeligheder indenfor autismspektret. Katholt er normeret til otte børn, og samtlige ansatte er uddannede pædagoger med specialviden indenfor autisme.

Katholt udbyder også 'Early Bird' kursus til alle forældre med børn i førskolealderen, som har autismspektervanskeligheder.

- **A-klasserne på Vestervang Skole**

A-klasserne er et specialklassetilbud rettet mod elever med ASF og med normal begavelse. Tilbuddet fungerer i tæt samarbejde med alment skolen, og derudover tilbyder A-klasserne en integreret SFO samt ungdomstilbud. Dermed møder eleverne gennemgående fagpersoner under hele skoleforløbet.

For øjeblikket tæller tilbuddet 102 elever. Autismeafdelingens bygninger har kun kapacitet til 75 elever, hvorfor bevillingen om opstillingen af en midlertidig pavillon netop er blevet forlænget frem til 1. august 2021.

- **Autismeafdeling på Rosenvængets Skole**

Autismeafdelingen på Rosenvængets Skole er et specialklassetilbud målrettet elever, der har autismspektervanskeligheder, generelle indlæringsvanskeligheder samt er udfordret ift. deres kognitive udviklingsalder. På Rosenvængets Skole arbejdes der ud fra at give eleverne et helhedstilbud, hvor skole- og SFO-tid ses under et. Det er de samme få fagpersoner, der er gennemgående hver dag. Der arbejdes tværfagligt under hele skoleforløbet mellem lærere, pædagoger, pædagogiske assistenter og ansatte fra PPL. Undertiden samarbejdes der også med eksterne parter eksempelvis fra VISO. Kapaciteten på autismeafdelingen er 24 elever.

- **Røde Hus**

Røde Hus er et aflastningstilbud til forældre med børn og unge i alderen 0-18 år med ASF. Der foreligger en godkendelse af enkelte af pladserne op til det 25. år

- **PPL**

PPL er en enhed for tværgående indsatser for alle 0-18-årige, hvor der er samlet flere faggrupper; psykologer, læringskonsulent, tale-/hørekonsulenter, fysio-/ergoterapeuter. Via PPL er det bl.a. muligt at blive visiteret til:

- Forældrekurser i tilknytning til skoletilbuddene på henholdsvis Rosenvænget Skole og Autismetilbuddet på Vestervang Skole. Til enkeltintegrerede elever i den almene folkeskole kan der være tale om holdundervisning eller individuel vejledning
- Rådgivningsforløb såsom 'Rådgivning og vejledning ift. handicap' eller 'Tilbud til autismspektrumforstyrrelser'
- Familiebehandlingsyndelser såsom 'Behandling af barnets/den unges problemer' eller 'Praktisk, pædagogisk støtte – eller anden støtte i hjemmet'.

Indsatser på Socialområdet

Visitation til indsatserne på Socialområdet sker på baggrund af en persons konkrete funktionsnedsættelse, og ikke på baggrund af diagnoser. Ligeledes er de fleste af Socialområdets tilbud generelle tilbud og kun ganske få særligt målrettet personer med ASF. Det betyder, at personer med nedsat funktionsevne pga. ASF kan tilbydes en række af de samme indsatser som de øvrige personer med andre former for funktionsnedsættelser.

Tilbudsviften omfatter følgende generelle typer af indsatser, som er relevante for personer med ASF:

- Ledsagelse
- Mestringskurser
- Bostøtte og kontaktsted
- Aktivitetstilbud
- Botilbud uden døgnstøtte
- Botilbud med døgnstøtte

I alle typer af tilbud på handicapområdet, og i nogle typer på psykiatriområdet, er der ansat 'autismepiloter'. Dvs. medarbejdere med specialkompetencer inden for ASF. Det betyder, at borgerne kan få en autisme-relevant/tilpasset støtte, uanset hvilken konkret indsats de visiteres til.

Tilbudsviften omfatter disse tilbud målrettet personer med ASF:

- **Center for Mestring**

Center for Mestring tilbyder mestringskurset 'Bliv klogere på din autismspektrumforstyrrelse' målrettet personer med ASF, som gerne vil opdateres på den nyeste viden om ASF. Målet er, at kursusedtagerne lærer om autisme-forstyrrelser for på den måde at blive bedre til at tackle deres hverdag.

- **Botilbuddet Katrinehaven**

Katrinehaven er et botilbud til voksne personer i alle aldre med behov for hjælp og støtte hele døgnet. Målgruppen er voksne udviklingshæmmede med behov for omfattende hjælp og støtte til praktiske gøremål og til at vedligeholde og udvikle fysiske, psykiske og sociale færdigheder. Katrinehaven har plads til 60 beboere fordelt på seks 'klynger'. Tre af Katrinehavens klynger er særligt egnede for borgere med svære ASF og betydeligt og varigt nedsat funktionsevne.

- **Bofællesskabet Safranvej**

Bofællesskabet henvender sig til unge i alderen 18-30 år, som har en ASF-diagnose. Målgruppen er kendetegnet ved et gennemsnitligt til meget godt intellektuelt funktionsniveau, men med begrænsninger i forhold til at leve et selvstændigt liv. Målgruppen har brug for socialpædagogisk støtte og træning til at udvikle kompetencer for at opnå yderligere selvstændighed. Der arbejdes med botræning med det formål, at man på sigt kan klare sig med et minimum af støtte i egen bolig og få størst mulig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Bofællesskabet Safranvej har plads til ni personer samt yderligere en person i en akutplads.

- **Stadionkollegiet**

Stadionkollegiet er et døgndækket botilbud for unge borgere med fysisk og/eller psykisk nedsat funktionsevne. Stadionkollegiets ene afdeling er primært indrettet til unge med ASF-diagnose.

Målgruppen har brug for socialpædagogisk støtte og træning til et liv i egen bolig. Der arbejdes med afklaring af fremtidsmuligheder ift. bolig, beskæftigelse og uddannelse samt med at oparbejde såvel praktiske som sociale færdigheder.

Stadionkollegiet er i alt normeret til 25 pladser, hvoraf de 12 er særligt egnede for unge med ASF.

- **Autisme-team i bostøtten**

Bostøtten på handicapområdet har et specialiseret autisme-team, hvor alle medarbejdere er uddannet autisme-piloter. Medarbejdere fra dette team tilbyder også, at unge med ASF en gang om ugen kan deltage i et særligt gruppe-tilbud i Kontantsted Handicap, med henblik på mulighed for socialt samvær med ligestillede og pædagogisk guidning i samvær og aktivitet.

Ud over disse indsatser særligt målrettet personer med ASF er det relevant at nævne, at Ungdomskollegiet Tårnly, hvis målgruppe er bredere end unge med ASF, kan tilbyde pladser allerede fra det 16. år i samarbejde med Børn & Unge, fx til unge med ASF.

Indsatser i Arbejdsmarked

Personer med psykiske/psykiatriske lidelser har generelt en langt løsere tilknytning til arbejdsmarkedet end øvrige borgere¹¹. Det gælder også for personer med ASF. Den løsere tilknytning til arbejdsmarkedet betyder, at en del personer med ASF er på offentlig forsørgelse og derfor er i kontakt med jobcentret og modtager en indsats der fra.

Frem til udgangen af 2018 har Viborg Kommunes arbejdsmarkedsområde igangsat projektet 'My Way' for unge med ASF. Projektet hjælper unge med ASF videre i forhold til uddannelse og job.

¹¹ KL (2017): Udvikling i beskæftigelse blandt psykiatriske patienter.

Derudover har arbejdsmarkedsområdet ikke specialiserede indsatser for personer med ASF. Personer med ASF kan i princippet modtage de samme indsatser som alle andre målgrupper, men særligt tre indsatser er relevante:

- **STU Viborg**
STU er for unge med forskellige faglige og sociale vanskeligheder. Uddannelsen er et treårigt forløb med en blanding af undervisning, praktisk arbejde og praktik i forskellige virksomheder.
- **Væksthuset** (ekstern leverandør)
Erhvervsrettet vejledning og opkvalificering af borgere med psykiske problemstillinger som angst og fobier, ADHD/ADD, ASF samt psykiske problemstillinger i bredere forstand.
- **Jobstart** (Joblgen)
Jobrettet udvikling og afdækning af borgere med psykiske og/eller sociale udfordringer. En målrettet, empowerment-orienteret arbejdspladsbaseret indsats.

Overgang mellem Børn & Unge og Socialområdet

Overgangen fra børne- og ungdomsliv til voksenlivet byder på en række udfordringer for unge med autisme og deres familier. En del af udfordringerne skyldes det forhold, at de unge bliver myndige, når de fylder 18 år, og at forældrenes involvering derfor ændres og på nogle områder reduceres.

Overgangsmøder

For at bygge bro mellem ungdoms- og voksenlivet og skabe en tryk overgang til voksenlivet, har Viborg Kommune en fast samarbejdsmodel, som beskriver procedurer for dialog og samarbejde mellem sagsbehandlere i Børn & Unge, på Socialområdet og i Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Samarbejdsmodellen gælder alle overdragelsesforløb mellem Børn & Unge og Socialområdet, hvor der må forventes at være et væsentlig behov for støtte til dagligdagen i form af enten bostøtte eller botilbud til den unge, når vedkommende fylder 18 år.

Det centrale i samarbejdsmodellen er en fast procedure for overdragelsesmøder. Hvis der er behov herfor, holdes der allerede halvårlige overdragelsesmøder mellem den unge og pårørende, repræsentanter fra Børn & Unge og UU fra den unge med ASF fylder 15 år.

Når den unge fylder hhv. 17, 17½ og 18 år, holdes der overdragelsesmøder med yderligere deltagelse af sagsbehandlere fra Socialafdelingen og Jobcenter, evt. suppleret med repræsentanter fra Ydelseskantor, undervisnings- eller beskæftigelsestilbud, Visitation Sundhed og Omsorg samt PPL. Statusmøder kan fortsættes ud over det fyldte 18. år, såfremt der er behov for det, fx hvis indsatsen fra Børn & Unge forlænges (efterværn).

Status på overgangsmøder 2016-2017

Siden Socialrådets kortlægning af borgere med ASF i 2016, er 19 personer med ASF, som man holdt overdragelsesmøder om i 2016 fyldt 18 år og dermed potentielt overgået til at modtage støtte fra Socialområdet.

En gennemgang af de 19 personers sager viser, at ni af dem aktuelt modtager støtte fra Socialområdet (bostøtte, botilbud aflastning) og 10 af dem modtager ingen støtte. At 10 personer ikke modtager støtte skyldes flere årsager. Nogen har valgt at vente med at flytte hjemmefra og har derfor først behov for støtte

senere. Indtil videre klarer de sig selv med støtte fra forældrene. Enkelte har ikke på noget tidspunkt ansøgt om støtte fra Socialområdet. Endelig kan nogen være flyttet til en anden kommune siden 2016.

Gennemgangen viser, at der ikke er et 1:1 forhold mellem antallet af børn og unge med en ASF-diagnose og antallet af personer, der som voksne skal have en specialiseret pædagogisk indsats fra Socialområdet.

Status på overgangsmøder 2018

I maj 2018 holdes statusmøder med 20 unge med en ASF-diagnose (ofte i kombination med andre funktionsnedsættelser og diagnoser):

Alder	15	16	17	18	19	20
Antal personer	3	2	6	7	0	2

Som beskrevet ovenfor, holdes overgangsmøder med de unge, hvor man har en formodning om, at de vil have behov for støtte efter det fyldte 18. år. Som status ovenfor viser, er det, at der holdes overgangsmøder ikke altid ensbetydende med, at de unge vil have behov for eller ønske om en indsats.

Socialområdet registrerer de personer, som på baggrund af overgangsmøderne forventes af få behov for en indsats fra Socialområdet på et tidspunkt, men som ikke ønsker eller har behovet her og nu.

Viborg Kommunes køb af relevante tilbud i Region Midt og andre kommuner

Børn & Unge

Efter etablering af egne specialtilbud i Viborg Kommune visiteres der udelukkende hertil, hvorfor vores køb af relevante tilbud på børn & unge området er begrænset. Pr. 1. maj 2018 drejer det sig kun om 12 elever, som modtager tilbud uden for Viborg Kommune. Eleverne er visiteret til specialskolen Krabbeshus Heldagsskole beliggende i Skive Kommune.

- **Krabbeshus Heldagsskole**

Krabbeshus Heldagsskole er et kombineret undervisnings- og fritidstilbud. Skolens elever omfatter hele autismespektret fra elever på et lavt funktionsniveau til elever, som bogligt fungerer alderssvarende og bl.a. er i stand til at gennemføre folkeskolens afgangsprøver. Fælles for eleverne er, at autismen er det primære handicap, og at eleverne besidder tydelige udviklingspotentialer.

Voksne

Socialområdet har aktuelt visiteret 18 personer med ASF-diagnose til specialiserede ASF-tilbud i andre kommuner og regioner samt privat-/fondsejede institutioner. Antallet er stort set det samme som i 2016, hvor 16 personer var visiteret til eksterne tilbud. Der er primært tale om tilbud beliggende i Skive Kommune (fx Hilltop og Lovnsbjergvang) samt tilbud under RegionMidts Specialområde Autisme.

Visitation til eksterne tilbud sker udelukkende med udgangspunkt i behov for specialiserede indsatser, som Viborg Kommune ikke kan levere i egne tilbud. Visitation sker ikke med udgangspunkt i borgeres eventuelle ønsker om geografisk placering.

Udfordringer på autismeområdet

- **Øget antal og stigende forventninger**

Umiddelbart synes den grundlæggende udfordring på autismeområdet at være det stigende antal børn og unge, som får en diagnose inden for autismspektret, jf. afsnittet 'Udvikling i antallet af personer med ASF'.

Det kan, som tidligere nævnt, ikke påvises, hvorvidt den markante stigning i antallet af ASF-diagnoser også er udtryk for, at antallet af personer, som lever med ASF er markant stigende, eller om stigningen udelukkende skyldes ændrede forhold omkring udredning og diagnosticering.

Hvis det stigende antal diagnoser er udtryk for, at et stigende antal børn og unge har behov for særlige indsatser, udgør det en væsentlig udfordring for kommunen – kapacitetsmæssigt og økonomisk.

Hvis det stigende antal diagnoser er udtryk for at flere børn og unge, som har behov for særlige indsatser, får stillet en diagnose, udgør det stigende antal diagnoser ikke i sig selv en udfordring, idet en diagnose ikke er afgørende for, om et barn tilbydes en særlig indsats.

Dog, uanset årsagen til det stigende antal ASF-diagnoser, bevirker de at autismeområdet – ligesom andre sundheds- og velfærdsområder - mødes af øgede forventninger og krav om specialiserede indsatser. De forventninger og krav kommer fra såvel forældre som interesseorganisationer, som selvsagt ønsker, at personer med en ASF-diagnose får den bedst mulige indsats og som oftest sætter lighedstegn mellem 'bedst mulig' og et specialtilbud.

Dertil kommer de generelt øgede forventninger til de kommunale indsatser, som følger af kortere indlæggelser i behandlingspsykiatrien og øget ambulant behandling¹². I takt med et stigende antal ASF-diagnoser må dette forhold også forventes at blive en stadigt større udfordring på autismeområdet.

- **Inklusion af børn og unge på almenområdet**

Inklusion er en pædagogisk proces, som kræver specialiseret faglighed og vedvarende fokus samt tilpasning. I Viborg Kommune arbejder samtlige dagtilbud og skoler efter anerkendende og inkluderende principper. På alle skoler er der et kompetencecenter, der koordinerer indsatsen for elever med behov for særlig opmærksomhed.

¹² KL (2018) Styrket indsats til mennesker med psykiske vanskeligheder.

Derudover findes der ingen fastlagte retningslinjer, hvorfor det er individuelt og op til hver enkelt dagtilbud og skole, hvorledes de vælger at inkludere et barn med særlige behov.

Det er hensigten, at så mange børn og unge som muligt, der har en autismediagnose eller blot har autistiske træk, fremover skal forblive og inkluderes på almenområdet. Dertil skal det nævnes, at Viborg Kommune allerede opfylder de landspolitiske krav om, at 96 pct. af alle skolebørn skal inkluderes i den almene folkeskole.

Ifølge Landsforeningen Autisme kan det først siges, at inklusionen er lykkedes, når barnet både har udbytte af læringsmiljøet og kan deltage aktivt i det sociale samt profitere af fællesskabet. Dertil understreger Landsforeningen, at læringsfællesskabet først er inkluderende, når alle – både barnet med særlige behov og de øvrige børn, udvikler sig positivt og har socialt og læringsmæssigt udbytte af hinanden¹³.

- **Børn med autisme og skolevægning**

I forlængelse af ovenstående afsnit kan man sige, at inklusionen af en elev med særlige behov er mislykkedes, når eleven eksempelvis bruger al sin energi på at fungere i skolen og dermed ikke fungerer der hjemme – eller omvendt. Det er også mislykket inklusion, når eleverne udvikler skolevægning.

Det er ikke dokumenteret hvor mange elever med autisme, der udvikler skolevægning eller hvilke årsager, der ligger til grund for udviklingen af skolevægning. Det er heller ikke muligt at give et klart svar på, hvorvidt udviklingen i antallet af børn med skolevægning er faldende eller stigende. Landsforeningen Autisme oplever dog en stigning i antallet af henvendelser om børn, der ikke kommer i skole, og dertil giver de udtryk for, at forældre har brug for hjælp og støtte til at håndtere problematikken.

Landsforeningen udtrykker samtidig bekymring for, at børn med autisme kan udvikle ledsagende følgetilstande, hvis de ikke modtager den rette hjælp og støtte i skolen¹⁴.

- **Strukturændringer i folkeskolen**

Der er sket en strukturændring i folkeskolen, hvilken kan gøre det vanskeligt for elever med særlige behov at føle sig inkluderet på almenområdet. Folkeskolen stiller i dag skærpede krav til eleverne i form af øget selvforvaltning, kreativitet, bedre samarbejdsevne, intellektualisering mv. Og klasseundervisningen har ændret sig fra traditionel tavle undervisning med relativ høj forudsigelighed og stram styring til individualiseret og differentieret undervisning med mere løs struktur. Dette er forhold, der kan være medvirkende til at presse fx elever med ASF ud af almenområdet.

Der har samtidig været et stigende behov for efteruddannelse indenfor hele det pædagogiske område i Børn & Unge. Hvis børn med socialkognitive vanskeligheder ikke skal marginaliseres og stigmatiseres, er der behov for, at det pædagogiske personale samt lærerne klædes bedre på til at håndtere den specialpædagogiske opgave det er at undervise børn med social kognitive vanskeligheder.

¹³ Landsforeningen Autisme (2013): Inklusion – politikpapir <http://www.autismeforening.dk/log/politikpapir%20Inklusion.pdf>

¹⁴ Socialstyrelsen 2016: Børn med autisme og skolevægning.